

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.42>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ, ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ І ПРІОРИТЕЗАЦІЯ У КРИМІНАЛІСТИЦІ: ПРОБЛЕМИ, НАПРЯМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Шевчук В.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник НДІ вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України,
заслужений юрист України
ORCID: 0000-0001-8058-3071*

Шевчук В.М. Діджиталізація, технологізація і пріоритезація у криміналістиці: проблеми, напрями, перспективи.

Досліджено актуальні проблеми значення і ролі діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах воєнного стану та цифровізації суспільства. Визначено та проаналізовано основні тенденції формування та розвитку концептуальних підходів і можливостей застосування процесів діджиталізації, технологізації та пріоритезації в оптимізації діяльності органів правопорядку, суду та для судово-експертної діяльності, які є сьогодні досить актуальними. Обґрунтовано, що діджиталізація криміналістики має включати такі напрями: використання цифрових технологій для підвищення ефективності пошуково-пізнавальної діяльності слідчого, ефективної організації цієї діяльності при розслідуванні кримінальних правопорушень; використання інформаційно-комунікативних, цифрових технологій для розслідування кримінальних правопорушень, що сприяє алгоритмізації цього процесу; вирішення дидактичних завдань в сфері підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації слідчих, слідчих-криміналістів, судових експертів, обміну досвідом у сфері цифрових технологій.

Доведено, що сутність технологізації криміналістики, технологічного підходу до процесу кримінального провадження має розглядатися у комплексному та послідовному виконанні інформаційно-пізнавальних і організаційно-управлінських дій, пов'язаних із вирішенням криміналістичних завдань. Запропоновано виокремити окрему криміналістичну теорію – криміналістичнотехнологознавство або криміналістичнотехнознавство. Вбачається, що пріоритезація у кримінальному провадженні має визначати першочерговість та важливість певних дій, завдань або обставин у процесі розслідування та судового розгляду кримінального провадження. Принцип пріоритезації має забезпечувати ефективність та справедливості кримінального провадження, дозволяючи зосередити увагу на найважливіших аспектах кримінального провадження та забезпечити її швидкий та якісний розгляд. Розглянуто та проаналізовано найбільш актуальні та перспективні проблеми дослідження означеної проблематики.

Ключові слова: криміналістичні інновації; пріоритетність; криміналістичні технології; цифровізація; спеціальні знання; криміналістика; цифрові технології; методика розслідування; судова експертиза; кримінальне провадження.

Shevchuk V.M. Digitization, technologization and prioritization in criminalistics: problems, directions, prospects.

Current problems of the importance and role of digitization, technology and prioritization of criminalistics, forensic examination and criminal proceedings in the modern conditions of martial law and digitalization of society are studied. The main trends in the formation and development of conceptual approaches and the possibilities of applying the processes of digitalization, technology and prioritization in the optimization of the activities of law enforcement agencies, courts and forensic expert activities, which are quite relevant today, have been identified and analyzed. It is justified that the digitization of criminalistics should include the following directions: the use of digital technologies to increase the efficiency of the investigator's search and cognitive activity, effective organization of this activity during the investigation of criminal offenses; the use of information and communication, digital technologies for the investigation of criminal offenses, which contributes to the algorithmization of this process; solving didactic tasks in the field of training, retraining, advanced training of investigators, forensic investigators, forensic experts, exchange of experience in the field of digital technologies.

It has been proven that the essence of the technology of criminalistics, the technological approach to the process of criminal proceedings should be considered in the complex and consistent performance

of information-cognitive and organizational-management actions related to the solution of forensic tasks. It is proposed to single out a separate criminalistic theory – criminalistic technoscience or forensic technoscience. It is believed that prioritization in criminal proceedings should determine the priority and importance of certain actions, tasks or circumstances in the process of investigation and trial of criminal proceedings. The principle of prioritization should ensure the efficiency and fairness of criminal proceedings, allowing to focus attention on the most important aspects of criminal proceedings and ensure their quick and high-quality consideration. Considered and analyzed the most relevant and promising problems of the research of the specified problem.

Key words: criminalistic innovations; priority; criminalistic technologies; digitization; expertise; criminalistics; digital technologies; investigation methodology; forensic examination; criminal proceedings.

Постановка проблеми. В сучасних умовах процеси діджиталізації, технологізації та пріоритезації суспільства визначають основні тенденції, стратегічні цілі та перспективні напрями розвитку держави [1, с. 12–46]. Це в повній мірі стосується і України, яка обрала європейський вектор розвитку [2, с. 491–496]. Сьогодні такі процеси є об'єктивними, неминучими, інноваційними, їх зупинити неможливо, адже вони є відображенням об'єктивних вимог, що висувуються науково-технічним та соціальним прогресом. Технологізація, діджиталізація, цифровізація, переведення інформації у цифрову форму, за таких умов є новим етапом розвитку нашої держави, постає як нова ера розвитку цифрової економіки в Україні. Ці процеси впливають на усі сфери діяльності суспільства, держави, у тому числі й діяльність органів кримінальної юстиції, розвиток юридичної науки, криміналістики та судової експертизи [3, с. 324–327].

Формування та розвиток певних процесів діджиталізації, технологізації та пріоритезації у криміналістиці визнаються передусім сучасними тенденціями розвитку криміналістики [4, с. 7], як інноваційної науки, яка знаходиться на передньому краї боротьби із злочинністю [5, с. 317]. Ці процеси та тенденції сьогодні залежить від різних чинників: впливу науково-технічного прогресу; інтеграційних процесів; запровадження інформаційних технологій; процесів технологізації та цифровізації; впливу глобальних, воєнних загроз і інформаційних впливів; проблем формалізації наукових знань; поглиблення процесів математизації та алгоритмізації; посилення суперечностей (протиріч) при взаємодії криміналістичної науки і практики; процесів технологізації, цифровізації і пріоритезації кримінального провадження, криміналістики та судово-експертної діяльності та ін. Варто враховувати й інші чинники, що формують сучасні тенденції розвитку криміналістичної науки.

Водночас, аналізуючи результативність діджиталізації, технологізації та пріоритезації кримінального провадження, криміналістики та судової експертизи варто зауважити, що вивчення наукового рівня криміналістичного і кримінально-процесуального забезпечення діяльності з досудового розслідування, судового розгляду, судово-експертної роботи щодо використання ними сучасних досягнень науки і техніки свідчать про певне їх відставання від кримінальної практики застосування новітніх засобів, методів і технологій у злочинній діяльності [6, с. 375–380].

З огляду на викладене, ці та інші обставини суттєво впливають на формування сучасних криміналістичних і спеціальних знань, визначають тенденції розвитку наукових засад криміналістичної теорії, що вивчає процеси діджиталізації, технологізації та пріоритезації кримінального провадження, криміналістики, судової експертизи та можливості і перспективи використання таких наукових розробок на практиці. Усе викладене свідчить про те, що обрана тематика є затребувана практикою і сьогодні, як ніколи, потребує проведення спеціальних комплексних наукових досліджень у цій царині знань.

Представлена наукова публікація підготовлена на виконання фундаментальної теми «Пріоритезація та технологізація у кримінальному провадженні у воєнний та повоєнний час», що досліджується в НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України.

Метою дослідження є вивчення й аналіз ролі діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах воєнного стану та цифровізації суспільства у слідчій, судовій та експертній діяльності, розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності та результативності такої роботи, визначення перспективних напрямів досліджень цієї проблематики.

Стан опрацювання проблематики. Вагомий внесок у дослідження проблем діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах цифрових технологій та воєнних реалій сьогодні здійснили такі науковці, як: Г. Авдєєва, Л. Аркуша, А. Барцицька, Р. Благута, Н. Глинська, В. Журавель, Р. Комісарчук, С. Матулене, М. Пашковський, В. Тіщенко, О. Тищенко, В. Шевчук, В. Шепітько, Б. Щур та ін.

Водночас, проблематика дослідження поняття, напрямків та ролі процесів діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах воєнного стану та цифровізації суспільства на сьогодні залишається недослідженою. Більше того, досліджуючи означену проблематику в сучасних умовах цифровізації суспільства і воєнних загроз, можна викремити низку дискусійних питань, які потребують спеціального дослідження. Вбачається, що значення цих питань для підвищення ефективності реалізації правоохоронної діяльності для забезпечення безпеки та оборони нашої країни в умовах воєнного стану, оптимізації діяльності органів правопорядку, суду та для судово-експертної діяльності є сьогодні досить актуальними.

Виклад основного матеріалу. У практичній діяльності слідчі, детективи, прокурори та судді дедалі частіше залучають у свою професійну діяльність різноманітні цифрові технології та новітні криміналістичні розробки, зокрема, системи і технології штучного інтелекту, 3D-технології, блокчейн-технології тощо. Сьогодні невіддільним інструментом у розслідуванні кримінальних правопорушень, виявленні та фіксації різноманітних видів та механізмів злочинної діяльності, вчинених організованими злочинними угрупованнями, стають глобальні навігаційні системи, OSINT-технології (розвідка з відкритих джерел) [7]. Значні обсяги та масиви інформації про підозрюваних й інших осіб проходять через інтелектуальні системи розпізнавання обличчя. На основі нейронних мереж розробляються нові поліграфи. Нейромережі дають змогу із більшою ймовірністю прогнозувати злочинну поведінку окремих осіб [8, с. 38].

Сьогодні процеси діджиталізації та цифрова реальність пов'язана із появою нових форм злочинності – кіберзлочинів, інформаційного шахрайства, великою кількістю кібернетичних атак на різні підприємства та установи, що зумовлює необхідність ґрунтовних наукових досліджень цих проблем, їх спеціального вивчення та дослідження. За таких умов цифрова інформація, як невід'ємний атрибут сучасної злочинної й діяльності органів кримінальної юстиції, визначає нині перспективи розвитку криміналістики, яка знаходиться на передньому краю боротьби зі злочинністю в сучасних реаліях воєнного стану. Саме тому зараз в реаліях воєнного часу проблеми цифрових технологій і застосування штучного інтелекту в діяльності органів правопорядку та юстиції набувають актуальності та потребують спеціальних досліджень з врахуванням європейського досвіду та сучасної практики.

На сьогодні застосування та впровадження інноваційних цифрових технологій у правоохоронну та судово-експертну діяльність багато в чому обумовлено необхідністю протистояти злочинному світу, який дедалі бере на озброєння найсучасніші цифрові технології. Злочинці достатньо активно використовують останні досягнення четвертої промислової революції: технології блокчейну, дрони, робототехніку, штучний інтелект. Тому процеси діджиталізації впливають на розвиток сучасної криміналістики та судової експертології, визначають перспективні напрями досліджень.

Діджиталізація криміналістики може включати декілька аспектів, зокрема такі як: 1) використання цифрових технологій для підвищення ефективності пошуково-пізнавальної діяльності слідчого, ефективної організації цієї діяльності на сучасному рівні, оптимізації взаємодії різних органів, установ при розслідуванні кримінальних правопорушень; 2) використання інформаційно-комунікативних (інформаційних комп'ютерних) технологій для розслідування кримінальних правопорушень, що сприяє алгоритмізації процесу досудового розслідування в цілому і окремих його етапів; 3) рішення дидактичних завдань в сфері підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації слідчих, слідчих-криміналістів, судових експертів, обміну досвідом [9, с. 104-105].

Процеси діджиталізації тісно пов'язані із технологізацією криміналістики, судової експертизи, впливають на формування нових криміналістичних знань та розроблення і впровадження інноваційних криміналістичних продуктів. При цьому технологізація криміналістики передбачає врахування технологічного підходу у використанні та розробленні новітніх криміналістичних засобів, методів, прийомів, технологій, призначених для виявлення, збирання, дослідження та використання доказів у судочинстві [10, с. 1–19]. Важливо, що для ефективного і успішного вирішення завдань розслідування і забезпечення досягнення цілей судочинства важливим є дотримання принципу системності застосування криміналістичних засобів, прийомів, методів та технологій, а це тісно пов'язано із процесами технологізації у криміналістиці та юридичній практиці.

Важливо зауважити, що технологізація криміналістики передусім пов'язана із процесами та процедурами застосування техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і технологій, спрямованих на вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування і судового розгляду, технологій проведення тактичних операцій, окремих слідчих (розшукових) дій і судових експертиз, спрямованих на вирішення криміналістичних завдань, у процесі здійснення кримінального провадження. Тому доцільно говорити про процеси та напрями технологізації криміналістики в сучасних умовах.

Вбачається, що технологічний аспект у системі застосування техніко-криміналістичних, тактичних і методичних положень криміналістики є площиною розуміння закономірностей із реалізації послідовних процесів щодо застосування криміналістичних технологій і засобів проведення окремих слідчих (розшукових) дій і розслідування кримінальних проваджень і судового розгляду загалом. Основним призначенням криміналістичних технологій є забезпечення оптимального й ефективного вирішення тактичних, слідчих, експертних та інших криміналістичних завдань у процесі кримінального провадження.

Технологізація криміналістики – це процес застосування криміналістичних технологій у кримінальному провадженні щодо практичної реалізації комплексу взаємопов'язаних дій, заходів, послідовних процесів і процедур технологічного спрямування, що відображається у системі криміналістичних техніко-технологічних знань загальної теорії криміналістики, у поетапній і послідовній реалізації технологій і засобів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики, криміналістичної методики, а також судово-експертних досліджень.

Можна виокремити різні рівні та напрями технологізації криміналістики, судової експертизи, кримінального провадження, судочинства загалом, а також технологізація криміналістичної дидактики, процесу викладання криміналістики і судової експертології [11, с. 118]. Процеси технологізації криміналістики спостерігаються у всіх розділах криміналістики, зокрема, у загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці, криміналістичній методиці. Вони потребують спеціального дослідження та зумовлюють потребу у подальших наукових пошуках.

Сучасний розвиток технологічного підходу в криміналістиці зумовлений якісними перетвореннями інформаційно-пізнавальних та організаційно-управлінських процесів діяльності з розслідування та судового розгляду [12, с. 31–46], яким властиві технологічні ознаки: системність, комплексність і послідовність [13, с. 26]. Реалізація технологічного підходу відбувається шляхом застосування таких методів: планування, моделювання, програмування й евристичного методу [14, с. 237].

Технологічний підхід у криміналістиці, як різновид діяльнісного підходу, відображає динамічні процеси діяльності двох протилежних типів: злочинної діяльності та діяльності із розслідування та судового розгляду, включаючи й технології: а) застосування техніко-криміналістичних засобів, б) слідчих (розшукових) дій, в) тактичних комбінацій, г) тактичних операцій і д) проведення судових експертиз та є) судово-експертної діяльності [15, с. 322].

Таким чином, технологічний підхід у криміналістиці слід розглядати як різновид діяльнісного підходу, що зумовлено природою діяльності (слідчої, детективної, експертної, судової, а з протилежного боку – злочинної), як динамічного процесу, реалізація якого відбувається у формі цілеспрямованих, послідовних дій і процедур технологічного характеру, що підлягають поетапній і послідовній реалізації в процесі кримінального провадження: застосування техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів і технологій, вирішення тактичних і стратегічних завдань розслідування, проведення тактичних операцій, окремих слідчих (розшукових) дій і судових експертиз, спрямованих на вирішення криміналістичних завдань.

Щодо перспектив подальших наукових досліджень з означеної проблематики, то вважаємо за необхідне зауважити наступне. На наш погляд, криміналістичні технології у загальній теорії криміналістики мають зайняти своє місце, оскільки мова може йти про теорію криміналістичних технологій. У цьому сенсі варто зауважити, що у фаховій літературі висловлена ідея викладення положень щодо криміналістичної технології, як узагальненого розділу наукових знань криміналістики.

Разом з тим, вбачається правильним досліджувати технологічний аспект у системі загальнотеоретичних, техніко-криміналістичних, тактичних і методичних положень криміналістики як площину розуміння закономірностей щодо реалізації послідовних і взаємопов'язаних процесів щодо застосування техніко-криміналістичних засобів, проведення окремих слідчих дій і розслідування злочинів загалом. Тому криміналістична технологія не може виступати, як самостійний елемент системи криміналістики, проте її доцільно виділити в окреме криміналістичне вчення [16, с. 65].

На наш погляд, в реаліях сьогодення у загальній теорії криміналістики необхідно виокремити окрему криміналістичну теорію – *криміналістичне технологознавство* або *криміналістичне технологознавство* [17, с. 20]. У контексті цього можна говорити також про створення наукових передумов формування системи криміналістичних техніко-технологічних знань [18], які є різновидом криміналістичних знань і потребують подальших наукових досліджень.

В реаліях сьогодення постає потреба у розробленні єдиної концепції розвитку технологізації криміналістики, яка передбачатиме систему криміналістичних техніко-технологічних знань, навчальний курс, підвищення кваліфікації співробітників органів правопорядку та суду у сфері новітніх криміналістичних технологій, формування у них психологічної готовності не просто до ознайомлення із новими технологіями, але також до активного та ефективного застосування їх на практиці. Пропоновані розробки повинні бути зведені в єдину теорію, яку можна іменувати теорією криміналістичних технологій або «криміналістичне технологознавство».

Поряд із технологізацією кримінального провадження, криміналістичної науки, особливого значення набуває *пріоритезація досудового розслідування, судового розгляду*. Врахування такого підходу має визначальну роль у формуванні сучасної криміналістики та зумовлює перспективи її подальшого розвитку. У зв'язку з цим, на сьогодні вельми актуальними є ці проблеми, що визначає необхідність їх дослідження у контексті сучасних можливостей цифровізації механізмів пріоритезації кримінальних проваджень в реаліях сьогодення.

У цьому сенсі слушно зауважує М.І. Пашковський, що пріоритезація кримінальних проваджень, зокрема на стадії досудового розслідування, належить до питань організації досудового розслідування. Крім того, пріоритезація в процесуальній діяльності може стосуватися не лише пріоритезації кримінальних проваджень, але й пріоритезації в кримінальних провадженнях, коли визначатиметься послідовність вчинення тих чи інших процесуальних дій, чи прийняття рішень. Частково така пріоритезація в КПК вже унормована [19, с. 80–91].

Вбачається, що пріоритезація кримінальних проваджень в умовах обмежених ресурсів системи правопорядку є одним з складних завдань розвитку цієї системи. Ідеї пріоритезації не лише спираються на ефективне управління кримінальним провадженням, а й на економічний аналіз питань правозастосування, а також на послідовну і формалізовану кримінальну політику, достовірне знання про злочинність, можливість прогнозування злочинності, наявні криміналістичні засоби протидії, що вимагає ефективної профілактики, з одного боку, з іншого – дієвої протидії з врахуванням пріоритетних напрямів у боротьбі зі злочинністю.

Пріоритезація у розслідуванні кримінальних правопорушень визначається низкою завдань та чинників, що впливають на обрання об'єктів розслідування та розподіл ресурсів. Основними критеріями пріоритезації є тяжкість кримінального правопорушення, суспільна небезпека, соціальна значущість та наявність доказів. Слідчі органи визначають пріоритети на основі законодавства, інструкцій та оперативної обстановки.

У кримінальному провадженні пріоритезація означає визначення першочерговості та важливості певних дій, завдань або обставин у процесі розслідування та судового розгляду кримінального провадження [20, с. 356–361]. Це стосується вибору найважливіших доказів для збирання, визначення першочергових слідчих (розшукових) дій, а також встановлення послідовності розгляду кримінальних проваджень у суді [21, с. 82–120].

Процес пріоритезації у кримінальному провадженні проявляється у різноманітних чинниках, як-то: а) збирання доказів. Першочергово збираються докази, які мають найбільше значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, наприклад, речові докази, свідчення очевидців, експертні висновки [22, с. 313–321]; б) слідчі (розшукові) дії. У першу чергу проводяться ті слідчі дії, які можуть бути втрачені з часом, наприклад, огляд місця події, допит свідків; в) судовий розгляд. Суд визначає пріоритетність розгляду кримінальних проваджень, враховуючи тяжкість злочину, складність справи, наявність свідків та інші фактори; г) реалізація прав учасників. Пріоритет надається захисту прав та законних інтересів усіх учасників кримінального провадження, включаючи підозрюваних, обвинувачених, потерпілих, свідків; г) черговість проведення негласних слідчих (розшукових) дій та забезпечувальних заходів, спрямованих на вирішення завдань розслідування, визначення ефективності збирання доказів і т.д.

Вбачається, що пріоритезація визначає першочерговість та важливість певних дій, завдань або обставин у процесі розслідування. Більше того, це стосується вибору найважливіших доказів для їх збирання й визначення першочергових слідчих (розшукових) дій і встановлення послідовності розгляду кримінальних проваджень у суді тощо.

Висновки. Таким чином, проблеми діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах воєнного стану та цифровізації суспільства є значущими та актуальними, потребують активізації наукових розвідок у цій царині знань. Вбачається, що діджиталізація криміналістики має включати такі напрями: використання цифрових технологій для підвищення ефективності пошуково-пізнавальної діяльності слідчого, ефективної організації цієї діяльності при розслідуванні; використання інформаційно-комунікативних, цифрових технологій для розслідування кримінальних правопорушень, що сприяє алгоритмізації цього процесу; вирішення дидактичних завдань в сфері підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації слідчих, судових експертів, обміну досвідом у сфері цифрових технологій.

Сутність технологізації криміналістики, технологічного підходу до процесу кримінального провадження має розглядатися у комплексному та послідовному виконанні інформаційно-пізнавальних і організаційно-управлінських дій, пов'язаних із вирішенням криміналістичних завдань. Такий підхід застосовується для побудови типових програм розслідування і судового розгляду, типових тактичних операцій і виступає підґрунтям технологізації формування техніко-, тактико-, методико-криміналістичних засобів, технологій і комплексів, спрямованих на вирішення окремих кримі-

налістичних завдань. Доцільним є виокремлення та розроблення окремої криміналістичної теорії, яке може мати найменування – криміналістичне технологознавство або криміналістичне технологознавство.

Особливого значення набуває пріоритезація досудового розслідування, судового розгляду, поряд із технологізацією кримінального провадження та криміналістики загалом. Пріоритезація у кримінальному провадженні означає визначення першочерговості та важливості певних дій, завдань або обставин у процесі розслідування та судового розгляду кримінального провадження. В цілому, принцип пріоритезації забезпечує ефективність та справедливість кримінального провадження, дозволяючи зосередити увагу на найважливіших аспектах кримінального провадження та забезпечити її швидкий та якісний розгляд. Подальші наукові дослідження проблематики діджиталізації, технологізації та пріоритезації криміналістики передбачають необхідність проведення сучасних криміналістичних розробок у вище окреслених напрямках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матулене С., Шевчук В., Балтрунене Ю. Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: український та європейський досвід. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 4 (29). 2023. С. 12–46. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.3.2022.02> (дата звернення: 25.10.2025).
2. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: монографія; Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2023. С. 491–496. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20017/1/Avdeeva_491-503.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
3. Шевчук В.М. Діджиталізація, цифровізація та технологізація криміналістики: проблеми сьогодення та перспективи майбутнього. *Діджиталізація судово-експертної науки в умовах воєнного стану*: матеріали міжн. науко-практ. конф. (8 листопада 2024 р., м. Харків). Харків: Право, 2024. С. 324–327. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cDRJ14KDOGIXe5Y6HdNVBzqAS7gbR-ML/view> (дата звернення: 25.10.2025).
4. Журавель В.А. Загальна теорія криміналістики: гене́за та сучасний стан: монографія. Харків: Право, 2021. 448 с. <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19549> (дата звернення: 25.10.2025).
5. Тищенко В.В. Технологічний підхід як новаційний напрямок у розвитку криміналістичної науки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія юридична*: зб. наук. пр. 2015. Вип. 2. С. 316–325. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvlkau_2015_2_33 (дата звернення: 25.10.2025).
6. Шевчук В.М., Тищенко О.І. Технологізація криміналістики, судової експертизи і кримінального провадження в сучасних умовах цифровізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2024. С. 375–380. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2024/88.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
7. Shevchuk, V., Zhuravel, V., Yevdokimenko, S., Yevdokimenko, S., Myshkov, Y. (2025). Forensic Examination and Criminalistics in Investigating War Crimes: European and Ukrainian Experiences. *Jurnal Media Hukum*, 32(1), 59–77. DOI: <https://doi.org/10.18196/jmh.v32i1.25056> (дата звернення: 25.10.2025).
8. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 270 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3337> (дата звернення: 25.10.2025).
9. Думчиков М.О. Процеси діджиталізації і криміналістика: ретроспективний аналіз. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 100–108. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.11>. (дата звернення: 25.10.2025).
10. Shevchuk, V., Morozova T., Chorny, H., Nehrebetskyi V., and Slobodeniuk, I. (2025). Artificial Intelligence in Criminal Proceedings: Criminalistic and Criminal Procedural Problems. *International Annals of Criminology*, 2025. Pp. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.10090> (дата звернення: 25.10.2025).
11. Комісарчук Р.В. Криміналістична технологія в системі юридичної освіти. *Jumalu juridic national: teorie si practica*, № 3 (31), 2018. С. 115–118. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/27.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
12. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі: монографія / [В.Ю. Шепітько, Г.К. Авдєєва, В.М. Шевчук та ін.]; за заг. ред. В.Ю. Шепітька; НДІ вивч.

- проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2024. 208 с. URL: <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2025/01/Монографія-Криміналістів-2024.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
13. Тищенко В. В., Подобний О. О. Криміналістика: навчально-методичний посібник. Одеса: Видавництво «Юридика», 2022. 236 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/27d635b0-3ef7-4509-8680-12739ea5a8e9/content> (дата звернення: 25.10.2025).
 14. Шевчук В.М. Технологія тактичної операції як різновид криміналістичних технологій. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків, 2013. № 4. С. 235–242. URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-235-242.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
 15. Shevchuk V., Vapniarchuk V., Borysenko I., Zatenatskyi D., Semenogov V. (2022). Criminalistic methodics of crime investigation: Current problems and promising research areas. *Revista Juridica Portucalense*. 2022. Vol. 32. P. 320–341. DOI: 10.34625/issn.21832705(32)2022.ic-. URL: <https://revistas.rcaap.pt/juridica/article/view/28241> (дата звернення: 25.10.2025).
 16. Тищенко В.В. Поняття і значення криміналістичних технологій. *Криміналістика: підручник* / за ред. В. В. Тищенка. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2019. С. 158.
 17. Основи філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця; ВНАУ, 2014. 104 с. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/7677.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
 18. Куцик К. Гуманістика і технознавство: новий вимір буття. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 2011, 1(1), 236–239. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=filipol_2011_1%281%29__40 (дата звернення: 25.10.2025).
 19. Пашковський М.І. Пріоритезація кримінальних проваджень за статтею 438 КК України: перспективи цифровізації. *Альманах наукових праць фахівців НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України за результатами досліджень у 2022 р.*; НДІ ВПЗ ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України. Харків: Право, 2023. С. 80–91. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/10/Альманах-наукових-праць-фахівців-НДІ-ВПЗ_2022.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
 20. Шевчук В.М. Роль технологій штучного інтелекту у правоохоронній діяльності та забезпеченні безпеки і обороноздатності України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2024. С. 356–361. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/88> (дата звернення: 25.10.2025).
 21. Shevchuk, V., Zatenatskyi, D., Kapustina, M., Kolesnikova, I., & Shevchuk, A. (2024). Criminalistics Means and Methods of Combating Ecocide in the Modern Conditions of Military Threats. *Journal of Environmental Law and Policy*, 04(03), 82–120. DOI: <https://doi.org/10.33002/jelp040304> (дата звернення: 25.10.2025).
 22. Zhuravel, V.A., & Kovalenko A.V. Examination of evidence in criminal proceedings as a component of the proof process. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29(2), 313–328. URL: <https://visnyk.kh.ua/en/journals/visnik-naprn-2-2022-r/doslidzhennya-dokaziv-u-kriminalnomu-provadžhenni-yak-skladova-protsesu-dokazuvannya> (дата звернення: 25.10.2025).